

POEET-KRIITIK ILMAR MIKIVER

Ilmar Mikiver. Ankruketi lõpp. 9 esseed eesti luulest. Koostaja Tiit Hennoste. Tallinn: SA Kultuurileht. Loomingu Raamatukogu, 2010, nr 36/37. 144 lk.

Luuletajad on ise (teiste) luule parimad kriitikud. Igas kirjanduses on literaate, kes on head luuletajad ja sama head kirjanduskriitikud. Anglosaksidel, s.t ingliskeelse kirjanduskultuuriga maades, on selliste kahepaiksete kohta kasutusel lihtne ja sobiv sõnakombinatsioon *poet-critic*. Kõige kuulsam nendest on T. S. Eliot.

Ka eesti keeles kõlab „poet-kriitik” üsna kenasti. Kas meil on aga neid, keda selle tiitliga pärjata? Eesti suured kirjanduskriitikud Tuglas, Oras, Aspel ei olnud ise luuletajad, vähemalt mitte avalikult. Ja suured eesti poeedid Enno, Under, Alver, Talvik, Visnapuu, Masing ei olnud kriitikud. Kangro kohta saaks ütelda poet-kriitik, aga ta ei ole seda puhtal kujul. Sama käib Suitso kohta, kes oli rohkem kirjandusloolane kui kriitik. Semper ja uuest põlvkonnast Kaalep on küll nii poeedid kui ka kriitikud, aga nende tööväli on nii laiahaardeline, et see nimetus oleks ahendav. Langemetsale sobib aga poet-kriitik nagu valatult. Ja Krullile.

Mitu täisverelist poeeti-kriitikut kerkis esile pärast Teist maailmasõda eksiilis: Ilmar Laaban, Ivar Grünthal, Ivar Ivask. Lisaksin neljanda, Ilmar Mikiveri, kellest tekib õigem arusaamine siis, kui enamik tema luulet ja kriitikat on välja antud uustrukis kodumaal. Esimesed kaks sammu on selleks astunud viimastel aastatel. Vello Salo

andis 2007 Maarjamaa märgi all välja Mikiveri teise luulekogu „Urb”. Esimene oli Mana märgi all Ühendriikides 1976 ilmunud „Kirves ja tuiksoon”. Seda ulatus Eestisse läbi tolli ja postitsensuuri vaid üksikuid eksemplare. Selle kogu luuletused tuleks Eestis uuesti välja anda koos Vabas Eestis ja Manas ilmunud, aga raamatuist välja jäänud ja koos senini käsikirjaliseks jäänud luuletustega.

Teise sammu Mikiveri loomingu koondamisel astus Tiit Hennoste, koostades Ilmar Mikiveri esseekogu „Ankruketi lõpp”, mille andis välja Loomingu Raamatukogu. See hõlmab üheksa esseed, mis kõik kõnelevad eesti luulest. Mikiveri ainekäsitus on suveräänne. Ta valdab ja valitseb eesti luulemaastikku Läänemere mõlemal kaldal – hõivatud kodumaal ja Rootsi eksiilis – nii, kuidas see esseede kirjutamisel aastakümneid oli. Mikiver on tõeline *arbiter elegantiarum*, kes erudeeritult ja elegantselt katsub jagada eesti luulepuid ja maid võimalikult õiglaselt. Erielse tähelepanu ja eestkostete all on kodumaal eostatud, kuid võõra verega poogitud eksootiline taim, võõrsil head vilja kandma hakanud väikekodanlaste anarho-sündikalistlik hirm *furor estoletticus laabaniensis*.

Mikiver eritleb Laabani luulet kahes pikemas essees ja näitab, miks saab Laabanit pidada eesti luules teedrajavaks, ning nendib ta mõju nii erinevatele poeetidele nagu Lepik, Asi, Grünthal, Ehin jt. Mikiver ütleb, et see, „mida väliseesti tunnustatumad kirjandusloolased – Arvo Mägi, Karl Ristikivi ja Bernard Kangro – kirjutavad Laaba-

ni luulest veel aastal 1973” raamatus „Eesti kirjandus paguluses”, ajab „hirmu pääle”. „Seepärast küsin ma lihtsalt ja brutaalselt, miks on Laaban maha salatud?” (lk 133).

Teised esseed raamatus on sama huvitavad, isegi põnevad, nagu „Marie Underi 'gootika' ja arbujad”, mis on tõlgitud inglise keelest, või „Grotesksest elemendist eesti luules” ja „Huumorist eesti luules”. Neis kahes viimases kohatame ka kodueesti luuletajaid Alliksaart, Ehinit, Runnelit, Viidingut. 13 lehekülge on mõtteid Heiti Talvikust ja sama palju Kangrost isamaalaulikuna, 11 lehekülge Raimond Kolgist. Ja mis võib küll peituda intrigeeriva pealkirja „Poetidest, väikelastest ja luulekujundite sünnist” taga? Ma ei tea, pole veel jõudnud seda lugeda.

Mikiveri enda luule olemusest ja väärtustest olen kirjutanud teda mälestades Loomingus (ilmumas). See on käesoleva retsensiooni kaas- ehk paralleeltekst.

Kodumaist uustrükki ootavad pike-
mad Pedro Krusteni, Arvo Mägi ja Arvo

Valtoni käsitlused ning artiklid Arvi Korgi, Lepiku, Asti, Roosi, Ristikivi, Grünthali jt raamatutest. Samuti väärrib uustrükki Vello Salo kirjastatud ja toimetatud perioodilises väljaandes Aja Kiri ilmunud 14(?)-osaline sari Mikiveri artikleid sõjajärgsest kirjandusest nii Kodu- kui ka Välis-Eestis, mis avaldati kuue aasta jooksul (nr 5, 1977 – nr 2, 1982).

Asjatundlikus saatesõnas annab Hennoste Ilmar Mikiveri elulooandmed ja ta olulisemad tööd ja tegemised. Tegu on tõesti andeka inimesega. Millise kergusega tema, humanitaaralade mees, koolitas end finantsanalüütikuks ja töötas sellena rida aastaid. Sisse on lipsanud ka väike viga. Ilmar ei olnud Mikk ja Tõnu Mikiveri onupoeg, vaid vanaonu pojapoeg ehk teise põlve nõbu. Nende vanaisad, mitte isad, olid vennad (vt H. G r a b b i , Seitse retke isamaale. Tartu: Ilmamaa, 2010, lk 171).

HELLAR GRABBI